

дійсності є історичною формою, яка має менш-більш тісне пов'язання з правдою".

Патріарх Афінагор під час відвідин 27 липня 1967 року папою Павлом VI Фанари назвав цього "наслідником Петра" - першим по честі поміж нами, як того, що головує в любові. Тут, коментує Ратцінгер, "знаходиться в устах оцього зеликого церковного провідника суттєвий зміст заяв про примат з першого тисячоліття, і ним не має та не мусить більш вимагати".

"З'єднання могло б тут здійснитися на тій базі, що, зі свого боку, Схід зрікається оцінювати західній розвиток Другого тисячоліття як еретичний, а Католицьку Церкву сприймає як законну та правдивовіруючу (православну) в такому виді, в якому вона є тепер в наслідок отого розвитку... Зате, з другого боку, Захід визнає Церкву Сходу в такому вигляді, якою вона збереглася як правовірна (православна) та законна".

Церковна єдність поміж Сходом і Заходом принципово є можливою. Але їй треба підготувати відповідними кроками, аби усунути труднощі, одну по одній. При тому у всіх перепонах, які раз тут, а раз там виринатимуть, не треба ніколи втрачати із зору те, що єдність є християнською правдою, але такою істотною, що нею можна буде жертвувати тільки заради основоположного, ніколи, однак, там, де тільки сформування або релігійні практики стоять на шляху.

Дискусій та питань не треба так ставити та запитувати, чи та єдність є потрібною. Але перш за все варто запитувати, чи поділ є необхідний. Виправдуватись має не єдність, але поділ.

Матеріал із книги: Іван Ортинський. Християнство в його виявах і сьогочасних проблемах. Вибрані твори. За наук. редакцією А.Колодного.- К., 2014. – С.803-826.

11. Іван Музичка. Берестейська Унія – історична подія.

Великою і вагомою церковною, історичною нашою подією є подія так званої Унії нашої Церкви з Вселенською (не кажемо тут з Римом). Завдяки їй ми прийняли наше християнство і від якої відлучилися, навіть самі не знаючи коли! Чомусь відсутня така дата в історичному календарній нашого народу! Юридично з повним підданством належали ми до Царгороду, потім попали ми під Московський патріархат, який ще й досі називає наше повернення до Вселенської Церкви як зраду, відступництво, злуку з еретиками, запроданство. Кого? Від кого? Яким чином?

То подія в очах християнського світу велика і важлива, вагома і неперевершена, великого контroversійного значення для свого часу, наступних чотирьох століть й по сьогодні, навіть на політичному полі! То подія Берестейської злуки України і Білорусії (за винятком трьох єпархій -

Львівської, Перемишльської і Закарпатської, які приєдналися до самої Берестейської Унії-злуки пізніше, десь через сто років. Тому немає трьох уній і трьох ювілеїв, а один - з Вселенською Церквою в 1596 році.

Відбулося це під впливом гірких століть і переживань нашої Церкви, які цій злуці передували, а згодом - і трагічних, які після неї наступили, а в наші часи, коли різні опінії прагнуть значення цієї злуки применшити, принизити і навіть знеславити (і роблять це чомусь чужинці!). Ця злука із-за осудження постала як перешкода до різних діалогів, а відтак й непридатною, як зразок, для наших часів. Цікавим є факт, коли історична подія (яку не можна заперечити чи викреслити з історії) говорить мовою, яку вкладають в її уста її творці, а згодом - історики. І ця мова є чужою і незрозумілою для сучасників і свідків більше чотирьох століть її існування. Проте була це справді велика подія і великий крок наших єпископів. Тому нам треба її в ювілеї Берестейського собору пізнати і вірно оцінити. Завданням відзначення цього ювілею є: зробити іспит з понад чотирьохсот років існування цієї злуки, поглянути на її наслідки, на її нароби і те, що дала вона душам і народові в нелегких часах свого існування. Переглянути також слід і невдачі, і негативи, які, зрозуміло, трапляються, коли хтось діє в історії, а не піддається її збуреним хвилям.

Як ми знаємо історію нашої Церкви і нашого християнства? Що знаємо і про цю велику і контроверсійну подію повороту нашого народу до вселенської єдності, якою було Берестя? Про відповідь не питаймо сьогоднішніх екуменістів-русофілів, а пошукаємо її в листах наших Владик за пару років перед тією пам'ятною датою. Звернемося хоч би до листа наших єпископів до папи на Соборі в Белзі 1590 року. Про це написано чимало праць на цей час, хоч не всі вони доступні звичайному читачеві.

Першу велику і цінну історію унії написав німецькою мовою перемишльський єпископ Юліан Пелеш у 1873 р. Твір науковий і ще й досі авторитетний. Другий поважний і водночас науковий твір про унію написав об'єктивно польський єпископ Едвард Ліковський в 1896 р. Переклад його українською мовою з'явився в 1916 р. Окрім цього ще є ряд артикулів, статей більшого чи меншого формату та окремих глав у творах з історії України або української літератури, зокрема таких поважних науковців-істориків, як Возняк, Грушевський, Єфремов, Костомаров, Крип'якевич, Куліш, Лужницький, Мончак, Паславський, Соловій, Великий, Франко, Федоров, Хома, Чижевський, Чубатий, Щурат, Блажейовський і зрештою - Патріарх Йосиф та ін. Оцінки унії в них є різні - позитивні і негативні. Проте всі вони майже недоступні для звичайного читача, бо ж наявні лише у великих бібліотеках. Дуже багато з цього приводу також є різних принагідних статей в газетах і журналах. Чимало є праць на чужих мовах (між ними й англійською мовою Оскар-Галецького). Пересічний читач ними скористатися не може, тому треба було ювілей так використати, щоб про унію появилось кілька науково-популярних творів.

Чимало наших і чужинецьких творів подають унію на свій лад. Противники католицької Церкви просто засуджують її. Найгострішу оцінку

дають їй російські історики і публіцисти. Ось з таких її найновіших оцінок: "Дві події в історії Русской Православной Церкви (!) знаменують собою кінець XVI ст. Перша – радісна - встановлення на Русі патріархату в 1589 р. Друга – пресумна. То т.зв. Берестейсько-литовська унія 1596 року, то є "воссоєдіненіє" західних єпархій Русі (Росії?) з католицьким Римом". "Хто читає, нехай розуміє!" (Мт 24:15).

Серед усіх тих творів (більших чи менших) і не всіх авторів тут згаданих (своїх чи чужих) в часі цього ювілею видав працю Український Католицький Університет у Римі, а написав її в часи своєї гіркої недолі каторжника Блаженніший Патріарх Йосиф. То його історія нашої Церкви, в якій окреме місце посідає історія унії. Твір називається "Історія Вселенської Церкви в Україні" - це том четвертий, яким почалось це видання саме в часи ювілею, а згодом з'являться й інші томи у звичайному порядку. Твір цей, що був написаний Блаженнішим у часи т.зв. "шарашки", тобто заслання, сконфіскувало КГБ. Він зберігався в судових актах ("деле") і лише тепер вийшов у світ. Деякі частини його можна читати для людей просто на ювілейних зборах, концертах чи зібраннях про унію. Твір легко написаний не на основі джерел, а на основі літератури із московських бібліотек, яку дозволяли Блаженнішому використовувати при написанні історії нашої Церкви з метою нормалізації коєзистенції Радянського Союзу з Ватиканом. Блаженніший скористався з того, щоб у часі тієї своєї "шарашки" скласти повний твір історії, який (і не думав він про те!) знадобився нам через п'ятдесят років як будуєча лектура про нашу Церкву і унію! Ювілей є нагодою, щоб цю подію пізнати й переосмислити в різний спосіб.

Організатори ювілею Берестя просять одного: бути людьми доброї волі і хотіти пізнати, чому в нашому народі сталося це позитивне явище - бажання єдності в Христовій Церкві. Коли шукалися шляхи до порятунку нашої Церкви і народу зі свого занепаду, то наші провідні люди (а заодно й князь Острозький) були готові шукати порятунку і в протестантів, і в кальвіністів. Знайшли ж вони той порятунок у повороті до древньої єдності, своєї духовності, Літургії, церковного ладу і традицій. Зробили це за допомогою зближення із Заходом і вселенською єдністю, не в ізоляції від нього (а в стилі наших перших князів християн!), щоб втекти від "схристиянізованого татарського царства" (слова Бердяєва!) і зберегти свою ідентичність, бо, як каже сучасний львівський наш історик в Україні Іван Паславський, "Варшава завжди намагалася латинізувати Україну, а Москва - нав'язати їй своє православ'я, а точніше - "візантійсько-московський обряд", як назвав його Василь Стус.

Відзначення в 1996 році Ювілею 400-ліття Берестейської Унії проводилось з метою пізнання тієї великої і вагомої для нашого народу історичної події, яку не викреслить ніхто враз з її наслідками з нашої історії. Наведу тут слова нашого молодого Владика Василя Медвіта: "Колись Святіший Отець виразно сказав, що ми є православні у вірі і католики в любові. Хотілося б, щоб ці слова Св. Отця стали провідною думкою наших святкувань. Ми є православні у вірі тому, що наша віра сягає корінням

тисячоліття хрещення, а католиками в любові, бо ми є у любові пов'язані з цілою Вселенською Церквою".

Так воно є! Церква є, за словами св. Ігнатія Антіохійського, замученого в Римі на початку другого століття, "Союзом Любові"!

У зв'язку з 400-літтям Берестейської Унії з Вселенською Церквою в щоденнику "Ль'Оссерваторе Романо" появились папські листи з нагоди тієї події і описи святкувань в Римі в липні 1996 року. Але Ватиканський орган хотів про цю немаловажну подію повідомити також весь Божий Люд Вселенської Церкви. Саме тому у всіх своїх чужомовних виданнях у тижневику свого часопису він дав короткі, в сконденсованій формі нотатки про цю історичну подію повороту до вселенської єдності української і білоруської Церков в шістнадцятому столітті.

Помітним є те, що весь цей матеріал пов'язаний виразно з іншими екуменічними подіями, зустрічами з православними ієрархами тощо. Майже всі згадані тижневики подали в своїх перекладах три папські проповіді: на інавгураційному Молебні, на Літургії і Слово на "Ангел Господній". В кожному тижневику є додаткові "нотатки", уваги чи короткі інформації про подію Ювілею і саму Унію.

Взяте все це разом засвідчує, що ватиканський офіціоз у своїх тижневиках на важливих мовах світу дав вичерпно добрі інформації, зокрема на основі слів папи, про подію, яка сьогодні, на жаль, попала під обстріл екуменістів, наших деяких історичних противників і навіть деяких таки наших суперкритичних істориків Унії.

Здається, найбільше місця події 400-літнього Ювілею присвятив тижневик "Ль'Оссерваторе", що виходить французькою мовою. В окремій нотатці його є згадка про інавгураційний молебен папи і св. Літургію 6 і 7-го липня зі зйомкою копії Жировицької Богоматері, яка знаходиться в нашому патріаршому дворі, в парафіяльній церкві св. Сергія і Вакха. Читаючи це, мимоволі приходить думка про перенаголошування, і то часто тепер на тому, що наша Унія не може бути моделлю для поєднання Церков, але вона принаймні є спасенним фактом такого поєднання. Ватиканський офіціоз про те говорить. Питання "моделлю" чи "зразком" добавляють вже сьогоднішні екуменісти – щиро чи нещиро, але сам акт Унії до цього відношення не має. Він є позитивним нашим історичним актом, якому належить наше визнання за допомогою Ювілею!

На урочистій Літургії в базиліці св. Петра у своїй проповіді папа вжив слова: "Переступити історичний поріг на дорозі до єдності" (ч. 28).

В нашому випадку він вживає порівняння з переступленням порога (історичного!) на дорозі до єдності, а в іншому випадку (хоч він хронологічно перший!) вживає своє порівняння про дихання двома легенями. Обидва порівняння не є натяком для якогось зразка для наслідування, чого так лякаються сучасні екуменісти, а скоріше служать для папи в наші дні сильним висловом бажання єдності. І це актуально саме тепер. В своїй названій вище проповіді папа поєднує події свята Петра і Павла й ювілею Берестейської унії, щоб згадати "багатства - доктринальні, духовні, культурні і загальнолюдські,

якими жили великі Отці обох церков у першому тисячолітті, коли Церква дихала обома легенями – східними і західними". Участь греків у святкуваннях свята св. Петра і наш Ювілей у слові папи щось говорять! Не можна ж подіям заборонити говорити, як дехто того хотів, щоб не попасти в триумфалізм Ювілею! Говорячи про наш ювілей, папа сказав: "Якщо Берестейська Унія не привела до повної єдності з Християнським Сходом як цілісністю, то вона все таки виявила поза всяким сумнівом точну дійсність, що це був Святий Дух, який діяв у її творців, збуджуючи в них напрям для дороги до єдності". Якими блідими стають слова у світлі цього заяви сучасних екуменістів, які твердять, що Унія була великим неуспіхом, бо не принесла в 1596 році унію, а "дисунію".

Не хотілось би постійно робити докори науковцям-екуменістам, які, кожний на свій лад, коментують історичний факт Унії, але думка папи про Унію як наслідок дії Святого Духу повинна залишити гарячі уми по обох боках барикади, зокрема коли дивитись на історичні факти з життя Церкви чи з історії спасіння. Екуменізм без Святого Духу – то нісенітниця. Еклезіологія без Святого Духу – то суха наука доцентів історичних університетських катедр. Наша екуменічна праця, яка не враховувала б основної дії Святого Духу в ній, приречена на неуспіх. Наші Владики кінця шістнадцятого століття творили Унію, ведені в цьому Святим Духом. Святий Дух діяв серед великих труднощів, які ставили йому ми – люди.

Оцінюючи великий розмах святкування 400-літнього ювілею Берестейської унії в Римі, польський редактор у своїй нотатці в одному з часописів слушно зауважив, що то була подяка за Унію Божому Милосердю, за її духовні плоди і спільну молитву за повну єдність християн. Це молитва тих, що акт тієї єдності утримали, часто героїчно, своєю кров'ю, протягом чотирьохсот років.

Все таки не легко оправдати неприсутність на урочистостях з нагоди 400-ліття ювілею Берестя в Римі представників уряду України, які повинні бути на таких високих міжнародних форумах. Їм немає чого боятися, а чи ж когось боятися в тому випадку, коли йдеться про присутність нашої молоді Держави на такому міжнародному форумі, нашої Держави, в якій релігійна толерантність і свобода високо поставлені. Присутність представників наших православних Церков була б показала нашу братню любов і взаємопошану, яка, попри все, що досі сталося і є в якійсь мірі між нами, дала б конкретний почин нашому екуменізмові.

Матеріал із книги: Іван Музичка. Християнство в житті особи і народу. Вибрані твори. За ред. А. Колодного. – К., 1999. – С. 340-354.